

ความยั่งยืนของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*

รัชณี โตอาจ**

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาบริบทและพัฒนาการของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ด 2) เพื่อวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ด และ 3) เพื่อชี้ให้เห็นถึงผลของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์กับงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่ทำให้มีความมั่นคงยั่งยืนทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและเชิงพรรณนาใช้ข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ข้อมูลปฐมภูมิได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในพื้นที่ศึกษาบ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 4 กลุ่มได้แก่ 1) ประชากรหน่วยผลิตหรือผู้ประกอบการ 2) เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ 3) นักท่องเที่ยวหรือลูกค้าที่ไปเกาะเกร็ด 4) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านเกาะเกร็ด นอกจากนี้ยังมีการจัดสัมมนากลุ่มย่อยของคนในชุมชนและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ

ผลการวิจัยพบว่า งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ดสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในอดีตตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษสืบทอด โดยมีวิวัฒนาการรูปแบบผลิตภัณฑ์และพัฒนาการผลิตให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไปแต่ยังคงแฝงเอกลักษณ์เดิมซึ่งสามารถฝ่าฟันวิกฤติต่างๆ มาได้เนื่องจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ดมีแนวโน้มในอนาคตงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองเริ่มลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากมีอุปสรรคเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะประสบกับปัญหาทางด้านการผลิตเนื่องจากต้นทุนการผลิตสูงขึ้นมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหาทางด้านแรงงาน ขาดแรงงานฝีมือและปัญหาทางด้านการตลาด จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สำคัญที่จะช่วยให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนจำเป็นต้องนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ โดยการร่วมมือกันของคนในชุมชนอย่างที่เคยร่วมมือกันมาในอดีต การร่วมมือกันสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนร่วมกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพร้อมทั้งนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์อย่างจริงจัง และต่อเนื่องจะช่วยส่งเสริมให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ด ความยั่งยืน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

*บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างความยั่งยืนของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง : กรณีบ้านเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนรัตนโกสินทร์สมโภช 200 ปี

**ศ.บ. (เกียรตินิยม), M.A. (Economics) University of Missouri Columbia อาจารย์ประจำสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Abstract

The objectives of this study were 1) to study the context and development of the native crafting earthenware in Baan Ko Kret; 2) to analyse the strengths, weaknesses, opportunities and threats (SWOT analysis) of this native crafting earthenware; and 3) to indicate the results of the application of the sufficiency economy philosophy to the native crafting earthenware in order to create sustainable economic community.

This was survey and descriptive research which employed both primary and secondary data. The primary data were acquired from in-depth interviews in the study area: the native crafting earthenware in Baan Ko Kret, Pak Kret, Nonthaburi Province by interviewing or using the questionnaire of four groups: 1) production units or entrepreneurs. 2) the relevant or government agencies. 3) tourists or customers who come to Ko Kret, and 4) people living in Ko Kret. In addition, there was a small group seminar of Baan Ko Kret community and government agencies.

The result indicated that the native crafting earthenware had been sustained since the forefathers created this craft. The product design and its production have evolved in accordance with the changing environment, economy, and society; yet, it maintains original uniqueness which could overcome various crises because of the application of sufficiency economy philosophy. According to the SWOT analysis the current native crafting earthenware and its prospect began to constantly decrease as a result of increasing barriers, especially the problem in production due to very higher costs and also labor problems in short skilled labor and marketing problems. This research concluded that the important factor to sustain the native crafting earthenware is to apply the philosophy of sufficiency economy. The cooperation of community is needed like it used to be in the past. Strengthening the community, preserving cultural heritage, and seriously applying the philosophy will all help sustain the earthenware.

Keywords: the native crafting earthenware , Baan Ko Kret, sustainability, the philosophy of sufficiency economy

ความเป็นมาและความสำคัญ

งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียง เป็นที่ยอมรับว่าเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่ดีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรมของคนในชุมชน เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนไทยเชื้อสายมอญที่สืบทอดกันมายาวนานกว่า 200 ปีจนถึงปัจจุบัน โดยเริ่มแรกงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง เช่น โอ่ง อ่าง หม้อ ผลิตเพื่อใช้ภายในชุมชนและพัฒนาเป็นการผลิตในรูปอุตสาหกรรมภายในครัวเรือนจนเป็นอาชีพหลัก สร้างงานและรายได้ให้กับคนในชุมชน ผลงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ดสร้างชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น ใน พ.ศ. 2537 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ และสถาบันสมิธโซเนียนของสหรัฐอเมริกา ได้จัดนิทรรศการ และสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่กรุงวอชิงตัน ดี ซี โดยมีช่างปั้นบ้านเกาะเกร็ดไปสาธิตการทำเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองแบบมอญโบราณ ร่วมกับช่างปั้นศิลปินแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา จากการเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปและเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของจังหวัดนนทบุรี จึงได้นำรูปเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง หม้อน้ำสลักลายของบ้านเกาะเกร็ดไปเป็นตราประจำจังหวัดนนทบุรี (พิศาล บุญผูก 2550)

ในอดีตที่ผ่านมางานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ด สามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆมาได้ แต่ในปัจจุบันงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองได้รับผลกระทบมากขึ้นเรื่อยๆ ทำให้เริ่มลดลงอย่างมาก ซึ่งเป็นที่น่าเสียดายว่าอีกไม่นานอาจจะต้องหมดไป ดังนั้นจึงเข้ามาศึกษาว่าชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองในอดีตสามารถปรับตัวได้อย่างไร มีปัจจัยทางเศรษฐกิจอะไรบ้างที่ช่วยให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองในอดีตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนทางเศรษฐกิจ และในปัจจุบันประสบกับปัญหาอะไร และวิเคราะห์หาปัจจัยที่จะช่วยให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนทางเศรษฐกิจต่อไป ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชุมชนให้มีอาชีพที่มั่นคงยั่งยืนและเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป (ธันวา จิตต์สงวน 2550)

ตัวอย่างรูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ด

วัตถุประสงค์การวิจัย

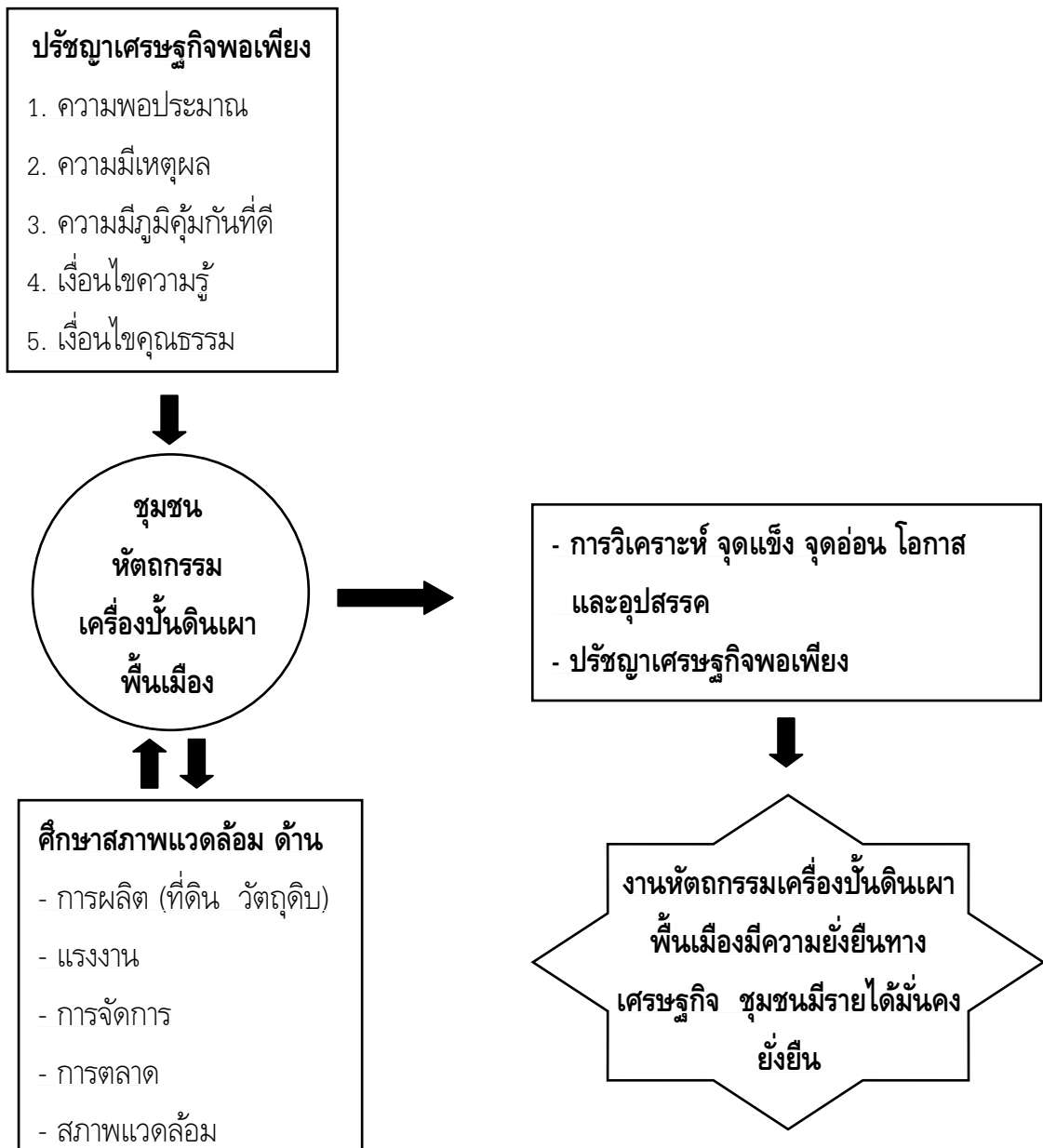
1. เพื่อศึกษาบริบทการพัฒนาการงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ด
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ด
3. เพื่อชี้ให้เห็นถึงผลของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์กับงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่ทำให้มีความมั่นคงยั่งยืนทางเศรษฐกิจแก่ชุมชน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่ การวิจัยนี้กำหนดพื้นที่ศึกษาเฉพาะที่บ้านเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี และขอบเขตด้านประชากร ศึกษาจากประชากร 4 กลุ่มได้แก่ 1) กลุ่มหน่วยผลิตหรือผู้ประกอบการงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา 2) กลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยสุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐ 3) กลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวหรือลูกค้าที่ไปบ้านเกาะเกร็ด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงให้ตอบแบบสอบถาม 100 คน 4) กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านเกาะเกร็ด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงให้ตอบแบบสอบถาม 70 คน

กรอบแนวคิดการวิจัย

เริ่มจากการทบทวนวรรณกรรมและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ศึกษาแนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง บ้านเกาะเกร็ดและสภาพปัญหาที่งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองกำลังประสบทางด้านต่างๆและสรุปข้อเสนอแนะ

ภาพที่ 3 แบบจำลองกรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยมุ่งศึกษาหาปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนทางเศรษฐกิจ ซึ่งต้องศึกษาหาปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของงานหัตถกรรม

เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง และวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง เพื่อสรุปหาแนวทางแก้ไขและข้อเสนอแนะ

1. ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 4 กลุ่ม คือ

1.1 หน่วยผลิตหรือผู้ประกอบการในชุมชนหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกับหน่วยผลิตหรือเจ้าของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่ยังเหลืออยู่ 4 แห่ง สุ่มสัมภาษณ์ผู้ประกอบการรายย่อย 3 คน ช่างฝีมือและคนงาน 7 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานของรัฐ สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 5 คน โดยใช้วิธีสัมภาษณ์และกรอกแบบสอบถามซึ่งจะถามเกี่ยวกับนโยบายและแผนงาน

1.3 กลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวหรือลูกค้าที่ไปเกาะเกร็ด สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง สัมภาษณ์นักท่องเที่ยว 100 คน

1.4 กลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านเกาะเกร็ด โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงให้ตอบแบบสอบถาม 70 คน

2. การรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้มีแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ

2.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสำรวจ สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ประกอบการ ช่างปั้นและช่างฝีมือ และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และศึกษาจากแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวหรือลูกค้า 100 ตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ด 70 ตัวอย่าง โดยสุ่มตัวอย่างเจาะจงซึ่งจะเก็บรวบรวมข้อมูลแบบช่วงเวลาเดียว นอกจากนั้นมีการจัดสัมมนากลุ่มย่อย เพื่อระดมความคิดเห็นและประเมินผลการวิจัยเบื้องต้น สำหรับผู้ร่วมสัมมนาประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่หน่วยงานของภาครัฐบาล ปลัดอำเภอปากเกร็ด ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ผู้ใหญ่บ้าน ช่างปั้น ช่างฝีมือ ตัวแทนชุมชน ชาวบ้าน ผู้ประกอบการและอาจารย์สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

2.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาเอกสาร หนังสือ วารสาร บทความและวรรณกรรมต่างๆ และข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

3. การวิเคราะห์ข้อมูล จากข้อมูลปฐมภูมิ แบ่งวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มประชากรผู้ประกอบการ และสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือให้ตอบแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัญหาโดยพิจารณา 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านแรงงาน ด้านการจัดการ ด้านการตลาดและด้านสภาพแวดล้อม และวิเคราะห์หาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและ อุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองและวิเคราะห์หาตัวบ่งชี้และเปรียบเทียบลักษณะการทำงานของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองในอดีตและปัจจุบันรวมทั้งแนวโน้มในอนาคตว่าสอดคล้องกับแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

อย่างไรและสรุปหาแนวทางแก้ไข ปรับปรุง พัฒนาให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง ยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์จากแบบสอบถามนักท่องเที่ยวหรือลูกค้า และประชาชนที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ด เพื่อวิเคราะห์หา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองกำลังประสบและสถานะอุปสงค์ของตลาด

จากข้อมูลทฤษฎีภูมิ นามาศึกษาบริบทและพัฒนาการของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง และศึกษาแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดตัวบ่งชี้และวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และร่วมหาแนวทางพัฒนา มีการสัมมนากลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชนและหน่วยงานในภาครัฐบาลแล้วจึงสรุปผลงานวิจัยและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. บริบท การพัฒนาการงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ด

งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่เกาะเกร็ดเป็นอาชีพหลัก สามารถทำรายได้ให้กับคนในชุมชนมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีพัฒนาการเปลี่ยนแปลงมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สะสมกันมาและพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบต่างๆ รวมทั้งเทคนิคการผลิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและความต้องการของลูกค้าที่เปลี่ยนไป และสามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ มาได้ เนื่องจากในอดีตวิถีชีวิตและลักษณะการทำงานของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ดสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งต่างจากในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตที่เริ่มเปลี่ยนไป

2. สภาพปัญหาและผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ด พบว่า

2.1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหาของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองพบว่างานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ดเริ่มลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากปัญหาทางการผลิต ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ปัญหาทางด้านแรงงาน ขาดแรงงานฝีมือและปัญหาทางการตลาด อุปสงค์ของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบางชนิดลดลง การผลิตงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบางผลิตภัณฑ์ที่มีขนาดใหญ่ไม่เหมาะสมที่จะผลิตที่บ้านเกาะเกร็ดเนื่องจากจะต้องใช้ต้นทุนการผลิตที่สูงกว่าที่อื่นและไม่สะดวกในการขนย้าย อย่างไรก็ตามในอดีตงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ดก็สามารถฝ่าวิกฤติต่างๆ มาได้เนื่องจากการร่วมมือกันของชุมชน วัด และหน่วยงานของภาครัฐบาลในการฟื้นฟูส่งเสริมให้ชุมชนกลับมาผลิตงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองขึ้นมาอีก

2.2 ผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง บ้านเกาะเกร็ด ได้แก่

จุดแข็ง (Strengths)

1. ความสามารถของช่างปั้นและช่างฝีมือ มีความยืดหยุ่นสามารถพัฒนาฝึกหัดการปั้นและการสลักลาย เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนไปตามความต้องการของลูกค้า
2. ลักษณะความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่เกาะเกร็ด มีการผลิตผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบสามารถพัฒนาปรับเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ออกมาหลากหลายเพื่อให้ตรงตามความต้องการของอุปสงค์ของตลาด ถือเป็นทางเลือกถึงความเสี่ยง รูปแบบของผลิตภัณฑ์สามารถประยุกต์ให้ปรับใช้ได้กับทุกยุคทุกสมัย แต่ยังคงแฝงศิลปวัฒนธรรมแบบเดิมไว้
3. ความมีชื่อเสียงของเกาะเกร็ด เกาะเกร็ดมีชื่อเสียงทางด้านงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองตั้งแต่สมัยโบราณเป็นที่รู้จักกันทั้งในประเทศและต่างประเทศ
4. แหล่งที่ตั้ง เกาะเกร็ดเป็นแหล่งที่ตั้งที่ดีทั้งในอดีตและปัจจุบัน ในอดีตเหมาะสำหรับเป็นแหล่งผลิตที่ดี มีปัจจัยการผลิตที่สำคัญสามารถหาได้จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นและเป็นแหล่งจำหน่ายหรือเป็นตลาดที่ดีมีการขนส่งสะดวกทางเรือ สำหรับในปัจจุบันเกาะเกร็ดกลายเป็นแหล่งชุมชนอยู่ใกล้เมืองหลวงทำให้เป็นแหล่งจำหน่ายที่ดีเป็นศูนย์กลางการค้าและพัฒนากลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่ดึงดูดลูกค้าทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

จุดอ่อน (Weaknesses)

1. ทรัพยากรการผลิตที่มีอยู่ภายในเกาะเกร็ดลดลง ปัจจัยการผลิตที่สำคัญของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เช่น ดิน ฟินเริ่มหายาก ทำให้เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่เกาะเกร็ดมีต้นทุนการผลิตสูงขึ้นกว่าเดิมมาก ในขณะที่ราคาขายไม่สามารถกำหนดได้เนื่องจากมีผู้ผลิตจากที่อื่นหรือคู่แข่งจากภายนอกมากขึ้น
2. แรงงานฝีมือหายาก ช่างปั้นและช่างแกะสลักลายมีเหลืออยู่ไม่กี่คนและคนรุ่นหลังไม่ค่อยสนใจจะฝึกหัดเพื่อเป็นอาชีพหลัก
3. ปัญหาทางการตลาดและการจัดการ ผู้ประกอบการหรือหน่วยผลิตไม่ค่อยมีกลยุทธ์ทางการตลาด ส่วนใหญ่จะผลิตเฉพาะที่มีลูกค้ามาสั่งและบางครั้งลูกค้ามาสั่งทีละมากๆต้องใช้เวลาหรือทำไม่ทันในระยะเวลาที่กำหนด นอกจากนี้ในกระบวนการผลิตบางครั้งจะมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการ โดยเฉพาะเรื่องเตาเผา มักจะมีข้อจำกัด
4. การขาดการรวมตัวกันอย่างเป็นทางการ ทำให้ไม่มีอำนาจในการต่อรองทางการตลาด การรวมกลุ่มกันสร้างเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์และการแก้ปัญหาทางด้านต่างๆ

โอกาส (Opportunities)

1. นโยบายของรัฐบาล มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกาะเกร็ดได้รับการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรี จึงส่งผลให้เกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและ

ต่างประเทศมาเที่ยวกันมาก จนถึงทุกวันนี้โดยเฉพาะวันเสาร์และอาทิตย์ ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาดู การสาธิตทำเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองและซื้อสินค้ากลับไป ถือเป็นการเปิดตลาดทำให้ลูกค้าจากหลายๆ ที่มารู้จักงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เนื่องจากที่เกาะเกร็ดเป็นที่ที่มีชื่อเสียงทางด้านงานหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง

2. ภาวะเศรษฐกิจฟื้นตัว ยิ่งภาวะเศรษฐกิจฟื้นตัวจะกระตุ้นให้มีนักท่องเที่ยวและอุปสงค์ต่อ เครื่องปั้นดินเผาเพิ่มขึ้น

3. ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี มีการพัฒนาอุปกรณ์เครื่องทุ่นแรงมากขึ้น ทำให้ประหยัดเวลา และสะดวกในการทำงานมากขึ้น

อุปสรรค (Threats)

1. การมีคู่แข่งรายใหม่เพิ่มขึ้น ทำให้ส่วนแบ่งตลาดของงานหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผาที่เกาะ เกร็ดลดลง เนื่องจากผลิตภัณฑ์บางอย่าง เช่น กระจก สามารถฝึกผลิตได้ง่ายไม่มีลักษณะเฉพาะจึงเกิด คู่แข่งได้ง่าย

2. การมีอำนาจการต่อรองของผู้ซื้อ เนื่องจากมีผู้ผลิตหลายรายเพิ่มขึ้น ผลิตสินค้าที่มีลักษณะ คล้ายๆ กัน ตลาดเป็นของผู้ซื้อ ผู้ซื้อจึงมีอำนาจการต่อรอง

3. การมีสินค้าอื่นมาทดแทน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น มีการผลิตพลาสติก อลูมิเนียมทำให้มีผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทดแทนงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผามากขึ้น

3. จากการศึกษาตัวบ่งชี้ที่เป็นไปตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแสดงให้เห็นว่าวิถีชีวิตและ ลักษณะการทำงานของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ดเป็นไปตามแนวทางปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ดที่ผ่าน มาในอดีตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตามเมื่อสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต เศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปอาจมีผลต่อความยั่งยืนของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้าน เกาะเกร็ด ดังตารางที่ 1 เปรียบเทียบในอดีตและแนวโน้มในอนาคต ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปเปรียบเทียบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตกับปัจจุบันหรือแนวโน้มในอนาคต

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ตัวบ่งชี้: ในอดีต	แนวโน้มในอนาคต	แนวโน้มความยั่งยืน
1. ความพอประมาณ	ใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น	ไม่สามารถทำได้	ไม่ยั่งยืน
	แรงงานและช่างฝีมือเป็นคนในครอบครัว	ช่างฝีมือเริ่มลดลง	อาจไม่ยั่งยืน
	วิถีชีวิต ใช้ชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่ายไม่ใช้จ่ายเกินตัว	ใช้ชีวิตที่เรียบง่าย	ยั่งยืน
2. ความมีเหตุผล	มีการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง	ยังมีการปรับปรุง	ยั่งยืน
	ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย เพื่อลดความเสี่ยง	ยังมีความหลากหลาย	ยั่งยืน
3. ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี	พยายามศึกษาพัฒนาเทคนิคการทำผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ	ยังพยายามหาแนวทางใหม่ๆ	ยั่งยืน
	พัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง	ขึ้นอยู่กับเทคนิคแต่ละแห่ง	ไม่แน่นอน
	มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น	ปรับตามประสบการณ์	ไม่แน่นอน
	ชุมชนมีความเข้มแข็ง	ขึ้นอยู่กับแนวคิดของคนในชุมชนและผู้นำชุมชนในแต่ละสมัย	ไม่แน่นอน

ตารางที่ 1 สรุปเปรียบเทียบการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตกับปัจจุบันหรือแนวโน้มในอนาคต (ต่อ)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ตัวบ่งชี้: ในอดีต	แนวโน้มในอนาคต	แนวโน้มความยั่งยืน
4. เงื่อนไขความรู้	มีภูมิปัญญาท้องถิ่นและ พัฒนาดัดแปลงอย่างต่อเนื่อง	ยังมีอยู่	ยั่งยืน
	มีศูนย์อบรมงานหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองเพื่อ เป็นแหล่งรวบรวมความรู้	มีการนำปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงมา ใช้มากขึ้น	ยั่งยืน
	หาข้อมูลข่าวสารและความรู้ เพิ่มเติมจากภายนอก	ต้องขอความร่วมมือ จากหน่วยงานของ รัฐ	ยั่งยืน
5. เงื่อนไขคุณธรรม	มีความอดทน ขยัน พากเพียร	ยังอดทน พากเพียร	ยั่งยืน
	ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีไมตรี ต่อกัน	ยังช่วยเหลือกันอยู่	ยั่งยืน
	ชุมชนมีความสามัคคี	ขึ้นอยู่กับ สภาพแวดล้อมและ ผู้นำชุมชนในแต่ละ สมัย	ไม่แน่นอน

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าสภาพปัญหาในงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ดกำลังประสบและมีแนวโน้มในอนาคตที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้แก่ การใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ดิน ในปัจจุบันไม่สามารถหาได้ในเกาะเกร็ด ส่วนใหญ่ต้องสั่งซื้อมาจากจังหวัดปทุมธานี ช่วงฝีมือเริ่มหายาก ลูกหลานไม่สนใจฝึกหัดเหมือนในอดีต ความเข้มแข็งของชุมชนและความสามัคคีในชุมชนซึ่งแนวโน้มในอนาคตอาจเปลี่ยนไปขึ้นอยู่กับแนวคิดของคนในชุมชนและความสามารถของผู้นำชุมชนในแต่ละสมัย จึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่สามารถทำให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองไม่สามารถอยู่ได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้จึงจำเป็นต้องนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่กำลังทวีความรุนแรงมากขึ้น

การนำผลการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ดมาปรับใช้ร่วมกับแนวทางตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง เพื่อจะได้

ปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์หรือสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับงานกิจกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองในอนาคต

ดังนั้นการนำหลัก 3 หัว 2 เงื่อนไขตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้จะช่วยสร้างความยั่งยืนให้กับงานกิจกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง โดยมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. หลักความพอประมาณในการสร้างความยั่งยืนของงานกิจกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง
ได้แก่

- ใช้ชีวิตที่เรียบง่ายอย่างที่เคยดำเนินมา ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยไม่ลงทุนเกินตัว
- นำความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและประสบการณ์ ความชำนาญมาพัฒนาคัดแปลงผลิตภัณฑ์และรูปแบบให้โดดเด่นมีลักษณะเฉพาะโดยใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น แต่เดิมใช้ดินและฟืนที่มีอยู่ในเกาะเกร็ด แต่ปัจจุบันหมดไปแล้วต้องสั่งซื้อจากที่อื่น ดังนั้นควรออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ใช้ดินน้อยลงหรือหาวัตถุดิบอื่นทดแทน

2. หลักความมีเหตุผลในการสร้างความยั่งยืนของงานกิจกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง
ได้แก่

- การตัดสินใจลงทุนและดำเนินงานอย่างมีเหตุผล
- ร่วมกันคิดสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆอย่างมีเหตุผล โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ความมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีในการสร้างความยั่งยืนของงานกิจกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง

ได้แก่

- ร่วมมือกันสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง เพื่อจะสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆที่จะเกิดขึ้น
- ร่วมมือกันพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และให้มีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์เพื่อลดความเสี่ยง

4. เงื่อนไขความรู้ในการสร้างความยั่งยืนของงานกิจกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง

ได้แก่

- ศึกษาหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารและเทคนิคการผลิตใหม่จากภายนอก เพื่อนำมาพัฒนาการผลิตในชุมชน
- นำความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเผยแพร่และอบรมสั่งสอนอย่างจริงจัง

5. เงื่อนไขคุณธรรมในการสร้างความยั่งยืนของงานกิจกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง

ได้แก่

- ร่วมกันสร้างความสามัคคีในชุมชน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- มีความอดทน พากเพียร ซื่อสัตย์ในการทำงาน
- สร้างจิตสำนึกให้ลูกหลานรักใคร่และภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม งานกิจกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมือง

สรุปข้อเสนอแนะ

การสร้างความยั่งยืนของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ด จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างภาคเอกชน ภาครัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะความร่วมมือของคนในชุมชนต้องสร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคี ในชุมชนซึ่งเป็นไปตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับข้อเสนอแนะของแต่ละฝ่าย ได้แก่

ภาคเอกชน ผู้ประกอบการหรือหน่วยผลิต ชุมชนงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ด

1. การร่วมมือกันเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองของตลาด มีการประชาสัมพันธ์และจัดงานแสดงสินค้าอย่างต่อเนื่อง
2. การร่วมกันจัดตั้งศูนย์อบรมออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์และให้คำปรึกษาทางด้านการตลาด การจัดการและเทคนิคการผลิต ผลิตภัณฑ์รูปแบบใหม่ โดยขอความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้อง
3. การร่วมกันจัดตั้งศูนย์อบรมและสาธิตงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากขึ้นและมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง
4. การร่วมกันกำหนดประเภทสินค้าที่จะนำออกมาจำหน่ายเนื่องจากปัจจุบันได้มีการนำสินค้าที่ผลิตจากที่อื่นมาจำหน่ายที่เกาะเกร็ดมากขึ้นและมีบุคคลจากภายนอกเข้ามาค้าขายที่เกาะเกร็ดในช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ ซึ่งมีใช่เป็นสินค้าพื้นเมือง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาครัฐบาล

1. การร่วมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ในระยะแรกรัฐบาลอาจต้องช่วยให้คำแนะนำและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงาน โดยปล่อยให้ชุมชนบริหารจัดการด้วยตนเองโดยมีภาครัฐคอยให้การสนับสนุนและเป็นที่ปรึกษา
2. การวางแผนช่วยเหลือสนับสนุนควรมีทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง และเน้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมเป็นหลัก
3. การเผยแพร่ความรู้และนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิต การสร้างชุมชนเข้มแข็งและการบริหารจัดการงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองให้เป็นไปตามกรอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อย่างต่อเนื่องและจริงจัง

ความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาครัฐ

1. การร่วมสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนและเยาวชนอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา ตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษและปลูกฝังแนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. การร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการ จัดตั้งศูนย์ต่างๆหรือแนวทางปฏิบัติ กฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งจำเป็นต้องเกิดจากความคิดเห็นของคนในชุมชนเป็นหลัก เนื่องจากคนในชุมชนจะทราบอุปสรรคและปัญหาต่างๆดีกว่าบุคคลภายนอก ส่วนข้อมูลข่าวสารความรู้หรือเทคนิคการผลิตใหม่ๆ ข้อมูลทางด้านอุปสงค์ของตลาดหรือช่องทางการตลาดอาจต้องขอความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอกซึ่งต้องให้ภาครัฐคอยสนับสนุน โดยเฉพาะในระยะแรก

3. การร่วมกันนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์เพื่อเป็นเครื่องมือในการฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ ทั้งนี้ความยั่งยืนของงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองจะเกิดขึ้นได้ต้องได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนทั้งผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ช่างฝีมือ เยาวชนรุ่นหลังและภาครัฐบาล โดยร่วมกันสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและดำเนินชีวิตไปตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาบริบท การพัฒนาการงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองที่บ้านเกาะเกร็ด และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและตัวบ่งชี้ แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา บ้านเกาะเกร็ดเป็นไปตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ดสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน ทำรายได้ให้กับชุมชนมาตั้งแต่อดีตและถ่ายทอดภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรมจนถึงปัจจุบันให้เป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น

นอกจากนั้นจากการศึกษาพบว่างานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองบ้านเกาะเกร็ดสามารถฝ่าวิกฤตการณ์ต่างๆ มาได้เนื่องจากการร่วมมือกันของชุมชน วัด และภาครัฐร่วมมือกันฟื้นฟูงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองให้อยู่ควบคู่ไปกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดและลักษณะการทำงานและวิถีชีวิตของคนที่อยู่ในงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาพื้นเมืองมีพื้นฐานที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2548) “การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง” วารสารเศรษฐกิจและสังคม 42

(พฤศจิกายน-ธันวาคม): 41 - 47

ธันวา จิตต์สงวน (2550) การพัฒนาที่ยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กระแสไทยในความ เป็นกระแสสากล คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

นรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (2552) “ผลดีของการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใน กระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: ศึกษากรณี จังหวัดราชบุรี” เศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ จากการศึกษาวิจัยขยายผลสู่ชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ประดิพันธ์ อุปรมย์ และคณะ รายงานวิจัยเรื่อง การศึกษาในจังหวัดนนทบุรี: กระบวนการเรียนรู้ภูมิ

ปัญญาท้องถิ่นด้านอาชีพในรูปแบบการศึกษาตามอัธยาศัย มิถุนายน 2551

ประเวศ วลีและสุเมธ ตันติเวชกุล รวบรวมบทความของ ศ.นพ. ประเวศ วลี , ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล

และความเห็นนักเศรษฐศาสตร์ หอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

7 กุมภาพันธ์ 2551

ประเวศ วลี (2542) เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม: แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน

พิศาล บุญผูก (2550) เครื่องปั้นดินเผาชนบทบุรี โครงการพัฒนาเครือข่ายบริการองค์ความรู้และ

สารสนเทศดิจิทัลสู่ชุมชน นนทบุรี สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

วิชัย รูปำดี (2552) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาชุมชน ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

สมบูรณ์ แก้วกระบิล (2550) กระบวนการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้านเครื่องปั้นดินเผาของชุมชน

เกาะเกร็ดเพื่อไปสู่หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ดีเด่น วิทยานิพนธ์ เศรษฐศาสตร์มหัพัต

วิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

สมพจน์ วรรณนุช (2551) เศรษฐกิจพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

สันติ บางอ้อ และคณะ การพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยตามปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ ประจำปี 2542 สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา

ประเทศไทย

สุเมธ ตันติเวชกุล (2544) “เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ” ได้เบื้องพระยุคลบาท, พิมพ์ครั้งที่ 6

สำนักพิมพ์มติชน 284 - 291

เสรี พงศ์พิศ (2549) เศรษฐกิจพอเพียงการพัฒนาที่ยั่งยืน กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ พลังปัญญา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พิมพ์

ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2552

การประยุกต์ใช้ หลักเศรษฐกิจพอเพียง พิมพ์ครั้งที่ 2 พ.ศ. 2552

อภิชัย พันธเสน “เศรษฐกิจพอเพียงในฐานะรูปแบบที่พึงปรารถนาของระบบสวัสดิการ

สังคมไทย” หนังสือรวบรวมบทความเสวนาสหสาขา สหวิชาการระหว่างสถาบันแห่งชาติ

ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2544

อภิชัย พันธเสน พิเชษฐุ์ เกียรติเดชปัญญา และสรวิชัย เปรมชื่น การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจ

พอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ

วิจัย กรุงเทพมหานคร

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549) พุทธเศรษฐศาสตร์ กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ดอกหญ้าวิชาการ

(2550) รายงานการวิจัยโครงการสังเคราะห์งานวิจัย ข้อเสนอแนะและบทความเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

พอเพียงสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยใน

พระบรมราชูปถัมภ์

เอ็ด ภิรมย์ เกาะเกร็ด (2548) แหล่งวัฒนธรรมเก่าแก่ที่ยังมีชีวิตทรงคุณค่าหลากหลายเรียบง่ายและ
งดงาม กรุงเทพมหานคร บริษัทเอ็น พี สกรีนพริ้นติ้ง จำกัด

Porter, Michael E. (1998). **The competitive advantage of nations with a new introduction.**
New York: Free Press.

Williams, Chuck. (2007). **Management.** fourth edition, Thomson South-Western Corporation.